

ARNAVUTLUK PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	8
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	11
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	19
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	22

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Dış Ticaret Mevzuatı

Arnavutluk'un dış ticaret politikası ũlkenin Dũnya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliği, 2006'da yürürlüğe giren Avrupa Birliği (AB) ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması ile 2006'da yürürlüğe giren CEFTA, 2008'de yürürlüğe giren Türkiye ve 2010-2011'de yürürlüğe giren EFTA Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ve 2021'de yürürlüğe giren Birleşik Krallık Ortaklık, Ticaret ve İŐbirliĐi Anlaşması çerçevesinde ũkillenmektedir.

Gümrük Vergileri

AB, 2000 yılından itibaren GenelleŐtirilmiŐ Tercihler Sistemi (GTS) çerçevesinde bölgeye tek taraflı tavizli rejim tanımaktadır. AB'nin bölgeye genel yaklaŐımı çerçevesinde, 18 Eylül 2000 tarih ve 2007/2000/EC iŐaretli Konsey Yönetmeliği ile AB tarafından Arnavutluk ve diğer bölge ũlkelerine 0102, 0201, 0202, 1604 pozisyonları hariç olmak üzere bütün mallarda, miktar sınırlaması olmaksızın gümrük vergisi muafiyetli giriş imkânı tanınmaktadır. Ancak, tekstil ürünlerinde tanınan tercihler Topluluğun yıllık kotalarıyla sınırlı olup balıŐılık ve sũt danası etinde ise tarife kontenjanı dahilinde muafiyet veya vergi indirimi sağlanmaktadır.

12 Haziran 2006 tarihinde imzalanan ve ticarete ilişkin hükümleri 1 Aralık 2006 tarihinde Geçici Anlaşma ile yürürlüğe giren İstikrar ve Ortaklık Anlaşması, AB ile Arnavutluk arasındaki ticari iliŐkileri daha da serbestleŐtirmiŐtir. Sözü konusu Anlaşma uyarınca, Arnavutluk menşeli ürünlere uygulanan gümrük vergileri AnlaŐmanın yürürlüğe girmesi ile kaldırılacak, AB menşeli ürünlere uygulanan gümrük vergileri ise kademeli olarak beŐinci yılın baŐında sıfırlanacaktır. Anlaşma, aynı zamanda, rekabet, devlet yardımları, fikri mülkiyet, ekonomik iŐbirliĐi, menşe kuralları, gümrük alanında iŐbirliĐi, ulaŐtırma vb. alanlarda da hükümler içermektedir.

Arnavutluk'a üçüncü ũlkelerden ithal edilen mallara türüne göre %0, %2, %5, %6, %8, %10, %15 oranlarında Gümrük vergisi uygulanmaktadır. Bu kapsamda:

- İlaçlar, kitap, gazete ve dergi, sivil havacılık alanında kullanılan cihazlar, sanat eserleri vs. ürünlere %0-%10,
- Hububat, plastik hammaddeler, tekstil elyafları, kimyasallar, iŐlenmemiŐ maden ürünleri, optik ve tıbbi cihazlar, makine ve deĐiŐik diğer cihazlar vs. ürünlere %2-%15,
- Alkollü iÇecekler, ağaç ürünleri, kâğit ve kırtasiye ürünlerine %5-%15,
- Deodorant, diŐ macunu, ũampuan gibi kiŐisel bakım ürünleri, tekstil ve deri ürünlerinin bakımı için kullanılan ilaçlara, bazı plastik ürünlere (polietilen filmler, mutfak malzemeleri) vs. ürünlere %8-%15,
- Kahve, kakao gibi bazı gıda ürünleri, bazı meyve ve sebze türleri vs., tekstil ürünleri, iŐlenmiŐ deri vs. ürünlere %10-%15,

- Maden suyu, çaylar, baharat, deterjan, kozmetik ve parfüm ürünleri, bakır ürünleri, bazı kâğıt ürünleri, mobilya ve elektrikli ev aletleri, hazır giyim, oyuncaklara %15 vergi uygulanmaktadır.

Arnavutluk'ta özel tüketim vergisi (Excise Tax / Akciza) ise Türkiye'deki ÖTV'ye benzer bir yapıda olup genelde sağlık, çevre veya kamu geliri açısından hassas kabul edilen belirli ürün gruplarına uygulanmaktadır. Vergi ürününe göre nisbi veya maktu olabilmektedir.

Bu kapsamda alkol ve alkollü içecekler, tütün ve tütün ürünleri, enerji/petrol ürünleri, gazlı ve şekerli içecekler, kahve, havai fişekler, pnömatik lastikler, akkor lambalar, plastik, cam veya karışık ambalajlar ÖTV'ye tabiidir.

Ülkede bazı tarım ürünlerine yönelik olarak AB, Türkiye ve Birleşik Krallık'a yönelik ithalatta miktar kısıtlamaları uygulanmaktadır. Buna ilaveten ülkede kısıtlı dolaşımı bulunan askeri, radyoaktif maddeler ile tıbbi uyuşturucu maddeler için Savunma ve Sağlık Bakanlıklarından izin alması gereklidir.

Askeri malzemeler ve çift kullanımlı mallar için ithalat izni, Savunma Bakanlığı bünyesindeki Devlet İhracat Kontrol Otoritesi (SECA) tarafından yönetilmektedir. Askeri veya kontrollü malların ithalatı, gümrükten geçmeden önce AKSHE tarafından verilen özel bir lisans gerektirmektedir. Ülkede ayrıca radyoaktif maddelerin özel izinler olmadan taşınmasına izin verilmemektedir.

İlaçlar ve tıbbi cihazlar için ithalatta gümrük belgelerine ilaveten; ithalattan önce Sağlık ve Sosyal Koruma Bakanlığı ve Ulusal İlaç ve Tıbbi Cihazlar Ajansı'ndan (AKBPM) izin alınması gerekmektedir.

Ülkeye yeniden ihraç (dahilde işleme rejimi) ya da tamir amacıyla geçici olarak giriş yapan ürünler için gümrük vergisi, KDV ve varsa ÖTV askıya alınır.

İç Vergiler ve Oranları

Arnavutluk'ta ulusal ve yerel düzeylerde olmak üzere iki tür vergilendirme sistemi vardır. Yerel vergiler daha ziyade oteller, restoranlar ve diğer benzer hizmet alanlarında uygulanırken ulusal vergiler, doğrudan ve dolaylı vergiler şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Doğrudan vergiler içinde gelir ve kurumlar vergisi, dolaylı vergiler içinde ise KDV, ÖTV ve ithalatta uygulanan gümrük vergileri yer almaktadır.

Kurumlar vergisi, Arnavutluk'ta ekonomik karakter taşıyan türden faaliyette bulunan tüm Arnavut ve yabancı tüzel kişilerden tahsil edilmektedir. Ülkenin DTÖ'ye üyeliği çerçevesinde işletmelere uygulanan kurumlar vergisi oranı ve gerçek kişilere uygulanan gelir vergisi oranları indirilmiştir. Kurumlar vergisi %15, gelir vergisi ise %0 ile %23 arasında değişen oranlarda uygulanmaktadır. Diğer taraftan stopaj (kaynak) vergisi oranı %15 düzeyindedir.

KDV oranı %20 olarak uygulanmaktadır. İthalatta alınan %20 oranındaki KDV malların ülkeye girişi anında ithalatçı tarafından ödenmektedir. Tarım, turizm, agroişletme, üretim ile stratejik olduğu belirlenen yatırımlar için ithal edilen makinalar ve cihazlar için KDV'de indirim uygulanmaktadır. Bu sisteme göre, KDV ithal sırasında gümrük noktasında değil, vergi ödeyenin kayıtlı olduğu en yakın vergi dairesine ödenmektedir. Ülkede KDV iadelerinin de geç yapıldığı bilinmektedir.

Arnavutluk sosyal güvenlik sisteminde işverenler de işçiler de sosyal güvenlik ve sağlık primlerini ödemekle yükümlüdür. Sosyal güvenlik primlerinin işveren payı %15, işçi payı ise %9,5 oranındadır. Sağlık sigortasında işveren ve işçilerin payı %1,7'dir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Standartlar Genel Müdürlüğü (DPS) Arnavutluk'ta tek Milli Standartlar Kuruluşudur. Ülkede uygulanan standartlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Arnavut Standartları,
- Uluslararası Standartlar, ISO ve ISO/IEC
- Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Standartları, UN/ECE
- Avrupa Standartları, EN

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Arnavutluk'tan AB ülkelerine gıda ihracatı yapıldığında menşe belgesi (ÇELEX32000R0029) zorunludur. Gıda ürünlerinde pestisit kontrolü için sertifika alınması gerekmektedir (ÇELEX32005R0396). MRL kontrollü için özel bir belge bulunmamaktadır.

Bitki sağlığı için ÇELEX32000R0029 ve etiketlemede ÇELEX32011R1169 düzenlenmekte olup etiket kontrolü her bir parti için yapılmaktadır. Çevre sağlığı kontrolü için ÇELEX31993R0315 ve ÇELEX32006R1881 belgeleri düzenlenmektedir. Ayrıca pazarlama standardı ile ilgili uygunluk sertifikası istenilmektedir. Normalde numune alınması ve ürün kontrolü AB giriş noktasında ya da son teslim yerinde yapılmaktadır.

Arnavutluk'a gıda ürünleri ithalatına ilişkin prosedürler, Arnavutluk'un yasal çerçeveyi AB müktesebatına yaklaştırmasıyla büyük ölçüde AB mevzuatıyla uyumlu hale getirilmiştir, ancak kontrol Arnavutluk makamları tarafından yürütülmektedir.

Herhangi bir gıda ithalatı için temel belgeler: Ticari fatura, ambalaj listesi, taşıma belgesi (CMR / B/L / AWB), gümrük beyannamesi ve menşe belgesidir.

Bitkisel kaynaklı ürünler için SPS Bitki Sağlığı Sertifikası, hayvansal kaynaklı ürünler için Veterinerlik Sertifikası ihracatçı ülkenin yetkili makamı tarafından verilmiş olması gerekmekte olup Ulusal Gıda Otoritesi (AKU) tarafından sınır kontrolü gerçekleştirilmektedir. Gıda ürünlerinin ithalatında ürünlerin içinden numune alınıp analiz yapılmaktadır. İthal edilen gıdaların güvenliği için, uluslararası yönetmenliklere uygun olarak, her bir sevkiyatın ürünlere eşlik eden sertifika ve belgeler ile yapılması gerekmektedir.

Sertifika ve diğerk güvenlik belgeleri Arnavutça ve geldikleri ülkenin dilinde olmalıdır.

İhracatçı ülkenin yetkili resmi otoritesi tarafından verilen güvenlik sertifikaları, ikili veya çok taraflı uluslararası anlaşmalar uyarınca tanınmaktadır. Eğer anlaşma yoksa sertifika ve diğerk belgelerin tanınması Ulusal Gıda Otoritesinin önerisi ile Arnavutluk Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Arnavutluk ve Türkiye arasında bu kapsamda imzalanan bir anlaşma bulunmamaktadır.

Arnavutluk'tan üçüncü ülkelere yapılan ihracatta menşee belgesi zorunlu olup bu sertifika, üretimi yapan şirketin bağılı bulunduğu ticaret odası tarafından verilmektedir. Ayrıca, EURO 1 sertifikası istenilmektedir.

Arnavutluk'ta helal gıda standartları ile ilgili düzenleme bulunmadığından, ülkeye yapılan gıda ithalatına herhangi bir helal gıda sertifika şartı bulunmamaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Arnavutluk'ta ambalajlama, paketleme ve etiketleme kuralları büyük ölçüde AB mevzuatına uyumlu olup; ürünün türüne (gıda, kozmetik, sanayi ürünü vb.) göre detaylar değişmektedir.

Genel olarak ürünler taşıma ve depolama sırasında zarar görmeyecek şekilde ambalajlanmalıdır ve ambalaj insan sağlığına ve çevreye zarar vermemelidir. Kullanılan malzemeler ürünle reaksiyona girmemelidir (özellikle gıda ve kozmetiklerde).

Ambalajlar için geri kazanılabilir / geri dönüştürülebilir olma şartı önemlidir; zira üretici veya ithalatçı atık yönetimi yükümlülüğüne tabidir, dolayısıyla ya geri dönüşüm sistemine katılmalı ya da yarattığı atıklar için katkı payı ödemelidir. Firma şayet atık yönetimini kendisi yürütmüyorsa geri kazanım sistemi kapsamında ücret karşılığında geri dönüşüm kuruluşuna katılabilmektedir.

Etiketleme konusunda en kritik zorunluluk etiket Arnavutça olmasıdır. Şayet ürün üzerinde orijinal etiket varsa, üzerine Arnavutça başka bir etiket eklenmesi ithal ürünlerde en yaygın uygulamadır. Etiket Arnavutça olması hususu gümrükte en çok sorun çıkaran konu olup özellikle dikkat edilmesi gerekir.

Etiketlerde ürün adı, içerik/bileşenler, net miktar, üretici/ithalatçı bilgileri, menşee ülke, kullanım talimatları (gerekliyse), (varsa) üretim ve son kullanma tarihi ve parti/lot numarası bilgileri olmalıdır.

Etiketlemede gıda ürünlerine özel kurallar uygulanmaktadır. Öncelikle etiketler AB Gıda Etiketleme Standartlarına uyumlu olmalı ve yanıltıcı ifade kesinlikle yer almamalıdır. Buna ilaveten alerjen bilgileri, besin değerleri, saklama koşulları ve son tüketim tarihi etikette muhakkak yer almalıdır.

Kozmetik ürünlerde ise içindekiler, son kullanım süresi, açıldıktan sonra kullanım süresi, sorumlu kişi, parti numarası bilgileri yer almalıdır.

Sanayi ve teknolojik ürünlerde ise ürün güvenlik bilgileri, Arnavutça kullanım kılavuzu, teknik özellikler ve AB uyumlu ürünlerde CE işareti yer almalıdır.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenjel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Arnavutluk'ta bir marka kaydı yapmak için Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü (DPPI)'ne başvuru yapılmalıdır. Başvuru için gereken belgeler şu şekildedir:

- FM1 Başvuru Formu (<https://dppi.gov.al/> adresinde bulunabilir)
- Başvuru sahibi veya temsilcisi tarafından doldurulmuş ve imzalanmış FM1 formu
- Markanın 8x8 cm ölçülerinde 8 adet etiket (logo) örneği
- Belirlenen başvuru ücretinin ödendiğini belgeleyen doküman
- Başvuru yetkili bir temsilci veya onun tarafından atanmış bir kişi tarafından yapılıyorsa, temsil yetki belgesi
- Marka kolektif ise, markanın kullanım kurallarına ilişkin bir belge
- Başvuru öncelik beyanı içeriyorsa, önceliği belgeleyen doküman veya yetkili makamlar tarafından verilen sertifika da sunulmalıdır.

Hazırlanan evraklar Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü'ndeki Protokol ofisinde teslim edilir. Uluslararası marka tescil sistemi iki anlaşma ile yönetilmektedir. Bunlar Ticari Markaların Uluslararası Tescili Hakkında Madrid Anlaşması ve Madrid Anlaşması Protokolüdür.

Uluslararası kayıt başvurusu için "menşe ofisi" aracılığıyla Uluslararası Kayıt Bürosuna başvuru yapılır. Başvuranın uluslararası başvuruyu Uluslararası Kayıt Bürosuna gönderme hizmeti için Arnavutluk Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü lehine 4000 Arnavut leki ödeme yapması gerekmektedir. Arnavutluk Sınai Mülkiyet Genel Müdürlüğü'ne uluslararası marka kaydı için başvuran kişi, Madrid System Forms isimli web (<http://www.wipo.int/en/web/madrid-system/forms/index>) adresinden başvuru formu doldurmalı ve bu form ile beraber ödeme dekontunun fotokopisini de diğer evrakların yer aldığı dosyaya eklemelidir.

Dağıtım Kanalları

Arnavutluk'ta ürünler genelde mağaza, süpermarket ve sosyal medya üzerinden satılmaktadır. Tekstil ürünleri için en yaygın dağıtım kanalları AVM içi, AVM dışı (müstakil veya birkaç farklı mağazayla müşterek kompleks), ve sokak aralarındaki küçük markalı mağazalardır. Büyük şehirlerdeki semt pazarları son yıllarda önemini kaybetmektedir.

Başkent Tiran'da bulunan Tirana East Gate (TEG), Toptani Shopping Mall, QTU Mall, Tirana Ring Center ülkenin en büyük alışveriş merkezleridir. Diğer ülkelerde olduğu gibi tüketiciler markalı ürünleri tercih etme eğilimindedir. Bu nedenle alışveriş merkezlerinde bulunan mağazalar markalı ürün olarak kabul görmektedir.

Diğer taraftan gıda ürünleri ekseriyetle toptancı/distribütör kanalıyla büyük birkaç süpermarket zincirine (Spar, Big Market, Conad) ve haricindeki müstakil market ve bakkal-manav karışımı satış noktalarına ulaştırılmaktadır.

Ülkede yaygın çok mağazalı ev gereçleri ve mobilya zinciri sayılı olup (Nova Home, BestSeller Albania, Casal Albania, JYSK, Prestige Home Albania mobilya ürünleri genellikle markaların AVM'lerdeki veya prestijli işlek caddelerdeki müstakil mağazaları aracılığıyla satılmaktadır. Arnavutluk'ta elektronik eşyalar ise AVM'lerdeki veya şehir genelindeki mağazalarıyla satış yapan Neptün, Globe, Aza Electronics ve Shpresa AL markaları ve münferit tek mağazalı elektronik eşya satıcıları marifetiyle satılmaktadır.

Yapı gereçleri ve hırdavat konusunda ise ülkede zincir mağaza olmayıp satış, muhtelif irili ufaklı münferit satıcılar ve bunlara ürün tedarik eden toptancılar kanalıyla yürütülmektedir.

İnternet üzerinden satış ülke genelinde henüz yaygınlaşmakla birlikte sosyal medya ve web siteleri üzerinden satış yapan kanallar bulunmaktadır. Buna ilaveten bazı büyük market, elektronik eşya ve mobilya zincirleri internet üzerinden satışı özendirmeye yönelik kampanyalar yürütmektedir.

Tüketici Tercihleri

Arnavutluk'ta tüketicilerin ilk tercihi fiyat olmakla birlikte son yıllarda markalı ve İtalya başta olmak üzere AB menşeli ürünlere olan talep artmaya başlamıştır. Özellikle hazır giyimde İtalyan markalarına talep yüksektir. Ancak bu ürünlerin fiyatı oldukça yüksek olduğundan sadece butik mağazalarda satılmakta ve çok az bir müşteri kitlesi tarafından tercih edilmektedir.

Bu nedenle Türkiye menşeli ürünlere talep ilk sıradadır. Başkent Tiran'daki alışveriş merkezlerindeki mağazaların yaklaşık yarısı ülkemiz markaları tarafından kiralanmıştır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Arnavutluk'ta geleneksel ve yüz yüze satış yöntemleri hala yaygın olarak tercih edilmektedir. Çok büyük firmalar haricinde e-posta ile iletişim tercih edilmemektedir.

Uluslararası ticarete ise güvene dayanan sözleşmesiz ve risk paylaşımsız (akreditif, alacak sigortası gibi) işlemler halen yaygın olup bunların sıklıkla ticari anlaşmazlıklara ve mağduriyetlere yol açtığı görülmektedir.

Kamu İhaleleri

Arnavutluk'ta kamu ihaleleri ile ilgili bilgiler ve başvurular (<http://www.app.gov.al/home/>) kamu web sayfasında bulunmaktadır. Her pazartesi günü yeni ihale ilanları sayfada yayınlamaktadır.

Kamu İhale Kurumu (APP), ülkedeki kamu ihale süreçlerini düzenlemek, izlemek ve yayınlamaktan sorumlu merkezi kurumdur. Genellikle ihaleleri ve satın alma belgelerini e-Prokurimi platformunda yayınlamaktadır.

Devlet bakanlıkları, ilgili alanlarla ilgili işler, hizmetler ve tedarikler için ihale ilanları yayınlamaktadır. Belediyeler, ihale makamı olarak, genellikle yerel hizmet projeleri, inşaat, tedarik vb. için ihale ilanları yayınlamaktadır.

"Rahibe Teresa" Üniversite Hastanesi Merkezi, sıklıkla tıbbi hizmetler ve satın alımlar için tedarik süreçleri yürütmektedir.

Çeşitli şehirlerdeki su ve kanalizasyon işletmeleri, yerel projeler için ihale duyurusu yapmaktadır.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Toplam 28.750 Km² alana sahip olan Arnavutluk'ta 696.000 hektar (%24) tarım, 1.014.000 hektar (%36) orman ve 423.000 hektar (%15) mera alanı bulunmaktadır. Toplam nüfusun yaklaşık%50'si tarım ve/veya tarımla ilgili sektörlerde istihdam edilmektedir. Tarımsal faaliyetlerin ülke ekonomisi içindeki payı %18.5 civarındadır. Tıbbi ve aromatik bitkiler sektörü, güçlü bir ihracat yönelimiyle Arnavutluk tarımının en dinamik dallarından birini temsil etmektedir.

Arnavutluk tarım sektörü potansiyeli açısından ele alındığında; 12.000 ton tıbbi ve aromatik bitki üretimi 696.000 hektarlık alanın %73,2'sine denk gelen 509.500 Hektarlık alanda yapılmaktadır. 500.000 hektar alan sebzeler ve sera dahil olmak üzere tarıma elverişli arazileri oluşturmaktadır. 120.000 hektar alanı meyve bahçelerinden oluşmaktadır. Üretim yapısı ağırlıklı olarak en yoğun ve yüksek verimli sektör olan sebzelere dayanmaktadır ve meyve bahçeleri ihracat nedeniyle istikrarlı bir büyüme göstermektedir.

Tahıl üretimi, en son verilere göre, 2024 yılı için üretim yaklaşık 649.919 ton, 2025 yılı için ise yaklaşık 650.000 – 670.000 ton civarındadır. Bu sektörde buğday ve mısır ağırlıklı olup, AB ülkelerine kıyasla nispeten düşük verimliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Arnavutluk'taki hayvancılık yapısı yaklaşık 350.000 büyükbaş hayvan, 2,5 - 2,8 milyon küçükbaş hayvan (koyun + keçi), yaklaşık 150.000 domuz ve yaklaşık 10 milyon kümes hayvanından oluşmaktadır. Hayvancılık parçalı bir yapıya sahip olup ağırlıklı olarak aile işletmeleridir.

Sektörün karşılaştığı zorluklar, hayvan yeminin yüksek maliyeti, piyasadaki kayıt dışılık ve standardizasyon eksikliğidir. Sektöre ilişkin devlet politikaları, temel sürü sayısını artırmaya, süt kalitesini iyileştirmeye ve çiftçilere doğrudan destek sağlamaya odaklanmaktadır.

2025 yılı için Arnavutluk'ta 600.000 - 620.000 arı kovanı olacağı tahmin etmektedir. Arıcılığın gelişmesinin başlıca nedenleri arasında hayvancılığa göre daha az yatırım gerektirmesi, nispeten iyi kar getirmesi, bal ve arı ürünlerine olan yüksek talep, şifalı bitkilerle güçlü bağlantısı ve arı kovanları için devlet teşvikleri yer almaktadır. Birçok çiftçi, daha düşük maliyetler ve daha iyi karlar nedeniyle hayvancılıktan arıcılığa geçmektedir.

Ülke verimli arazilere, uygun iklim şartlarına ve yeterli su kaynaklarına sahip olmasına karşın net tarım ürünleri ithalatçısı durumundadır. Arazilerin küçük ve parçalı olması, komünizmin yıkılmasından sonraki süreçte gelişen arazi anlaşmazlıkları, yetersiz mekanizasyon, uygun depolama alanlarının olmaması nedeniyle üretim yetersiz kalmaktadır.

Arnavutluk hükümeti tarıma verdiği desteği önemli ölçüde artırmış durumdadır. 2025 Ulusal Planı'na göre, toplam 5,15 milyar lek tutarında fonla 65.435 çiftçiye destek sağlandığı açıklanmıştır. 2025 yılı için tarım bütçesi toplam 15 milyar lek olarak belirlenmiş olup devlet desteklerinin başlıca biçimleri arasında hayvancılık ve tarıma yönelik doğrudan sübvansiyonlar ve AB'den gelen IPARD fonları yer almaktadır.

Arnavutluk'ta tarım sektöründe uygulanan teşvikler 3 başlık altında toplanmaktadır. Mali teşvikler başlığında tarım makineleri ve canlı hayvan ithalatında %0 KDV ve agroturizm teşvik paketi kapsamında %6 KDV, %5 kurumlar vergisi ve %0 çevre vergisi yer almaktadır. Ayrıca her yıl bütçeden belirli bir payın tarım ürünlerine ayrılması söz konusudur. İkinci olarak IPARD-Avrupa Birliği fonları ile tarımsal araç-gereçlerin, üretim ve pazarlama araç gereçlerinin, iş geliştirme alanlarının desteklenmesi için 146 milyon avro teşvik verilmesi söz konusudur.

Son olarak; kamu arazilerinin dikim ve esansiyel yağ tarımında kullanılması halinde 10 yıla kadar, üzüm bağı, meyve bahçesi, seracılıkta 30 yıla kadar, zeytincilik, kuru yemiş ve diğer ekinlerin olduğu ağaçlı meyve bahçelerinde 99 yıla kadar düşük bedeller ile kiralanması söz konusudur.

Arnavutluk, organik tarım, organik hayvancılık, arıcılık, organik şifalı bitkiler ve geleneksel organik ürünlerin geliştirilmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Bunun başlıca nedenleri arasında temiz toprak ve doğa, düşük kimyasal kullanımı, elverişli iklim, AB'de organik ürünlere yüksek talep, çok sayıda doğal mera, tarımsal gelenekler, arıcılık ve şifalı bitkilerin gelişmesi yer almaktadır. Arnavutluk'ta en büyük organik potansiyele sahip sektörler ise şifalı ve aromatik bitkiler, arıcılık ve bal, zeytin ve zeytinyağı, dağ meyveleri, koyun ve keçi, geleneksel süt ürünleri, şarap ve üzümdür.

Ülkede, bir milyon ton civarında taze sebze üretimi gerçekleştirilmekte olup, son yıllarda seracılık yaygınlaşmaktadır. Bununla birlikte, başta tahıl ürünleri olmak üzere tarım ürünleri üretimi ihtiyacı karşılamamaktadır.

Arnavutluk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması, gıda ve tarım ürünleri de dahil olmak üzere Türk menşeli geniş bir ürün yelpazesi için tercihli tarifelerin uygulanmasını öngörmektedir. Bu tercihler, HS/GTIP sisteminde sınıflandırılan tarife hatlarına göre belirlenmekte olup, her bir hatta sıfır tarife, indirimli tarife veya özel bir rejim uygulanabilmektedir. Hassas kabul edilen tarım ve gıda ürünlerinin bir kısmı için, ithalatın indirimli veya sıfır tarifeden yararlandığı tarife kotaları (Tarife Oranı Kotaları) uygulanırken, bu kotaları aşan miktarlar için normal gümrük tarifeleri uygulanmaktadır. Bu bağlamda, çoğu sanayi ürünü tam tarife serbestleştirmesinden yararlanırken, gıda ürünleri, ürünün niteliğine ve anlaşmada belirtilen koşullara bağlı olarak, tercihli tarifeler ve niceliksel kısıtlamaların bir kombinasyonuna göre ele alınmaktadır.

Arnavutluk, meyve sebze konserve ve salça, bazı alkollü içecekler, hazır gıdalar, bazı şifalı bitkiler ve kesme çiçekler ithalatında ülkemiz ve üçüncü ülke menşeli mallar için %15, diğer ürünlerde ise 0 ila %10 arasında gümrük vergi uygulamaktadır.

Sanayi

Arnavutluk'ta ekonomiye hizmet sektörü hâkim olup sanayinin yapısal rolü daha sınırlıdır. Arnavutluk'ta sanayi sektörü GSYİH'nin yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. İşleme sanayisinin payı ise daha küçüktür (GSYİH'nin yaklaşık %6-7'si). Dolayısıyla, inşaat ve enerji sektörlerini de dahil edersek, sektör yılda yaklaşık 5-6 milyar euro gelir elde etmektedir.

Ülkedeki en önemli ve sürdürülebilir sanayi alt dalları şunlardır: Tekstil ve terzilik gibi, AB'ye ihracatla yakından bağlantılı işleme sanayileri, gıda ve tarım ürünleri işleme, inşaat malzemeleri, çimento ve taş işleme. Enerjinin esasen hidroelektrikten sağlanıyor olması ve iklim koşullarına bağlı olarak büyük dalgalanmalar gösterebilmesi enerji arzının sürekliliği ve fiyatlar konusunda az da olsa risk barındırmaktadır.

Arnavutluk'taki başlıca sanayi bölgeleri, Tiran, Durrës ve Laç şehirlerini kapsayan "Durana Parkı"dır. Bu şehirler ülkenin ana ekonomik merkezleridir ve GSYİH'nin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Diğer önemli şehirler arasında petrol ve madencilik sanayisine sahip Fier, metalurji sanayisine sahip Elbasan, enerji ve turizm sektörlerine sahip Vlora ve Saranda ile hafif sanayi ve tarım ürünleri işleme sektörlerine sahip İşkodra ve Korça bulunmaktadır.

Öte yandan, sermayenin alt sektörler göre dağılımında durum biraz farklı olup, sanayi sermayesinin yaklaşık %82,1'i şu alt sektörlerde yoğunlaşmıştır: imalat (%37,4), enerji ve doğalgaz üretimi (%33,7) ve sanayi ve ilaç üretimi (%11,0). Sanayi sektörü, 2023'ten bu yana devam eden daralma trendini sürdürerek 2025 yılında yıllık bazda %1,8'lik bir düşüş kaydetmiştir. Bir yandan artan çalışan maliyetleri ve döviz kuru kayıpları, diğer yandan azalan dış talep, birçok işletmenin rekabet gücünü düşürmüş ve bu işletmeler iflas etmiştir. Arnavut sanayisi yapısal olarak kırılgan olup, ağırlıklı olarak piyasa dalgalanmalarına hızlı tepki veren düşük katma değerli ürünlere odaklanmıştır.

Tekstil ve Ayakkabı

Arnavutluk'ta son yıllarda hızla artan tekstil ve ayakkabı ihracatı, ülkenin toplam ihracatının yaklaşık %30'unu oluşturmaktadır. Ülkedeki tekstil, hazır giyim ve ayakkabı imalatının hemen hemen tamamı İtalyan hazır giyim firmalarının tedarikçisi durumundaki fason işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. En önemli pazarlar İtalya, Almanya, Yunanistan, Fransa ve Hollanda'dır. İtalya tek başına Arnavutluk'un bu ürün grubundaki ihracatının %80'ini ithal etmektedir. Ülkenin 1.040.000 kadar olan toplam çalışan kişi sayısının 110.000'i fason üretim işletmelerinde istihdam edilmektedir. Diğer tüm sektörlerde net ithalatçı konumunda olan Arnavutluk tekstil ve ayakkabı ürünlerinde net ihracatçı konumundadır.

Ülkede 350-400 avro civarındaki asgari ücret seviyesi, ana pazarlara olan coğrafi yakınlığı ve eğitimli işgücü gibi nedenlerle İtalyan hazır giyim firmaları için önemli bir üretim merkezi olma yolunda ilerlemektedir. 10-15 yıl öncesine kadar İtalyan firmalarının kurduğu hazır giyim atölyelerinde üretim yapılırken, son zamanlarda fason üretim tesislerinin hemen hemen tamamı Arnavut firmalarına aittir.

Ülkedeki hazır giyim sektörünün en önemli sorunları fason üretimin dışında pazara dönük bağımsız üretim olmaması ve ölçek ekonomisinin oluşmamasının yanı sıra kalifiye işgücü yönünden göç olması nedenleriyle istihdam sürecinde hızlı bir döngü ve temin güçlüğü yaşanmasıdır. Çoğu işletmelerdeki makine Türkiye ve İtalya'dan alınan eski makinalardır. Yedek parça ve teknik hizmetler sınırlıdır. Fason üretim tesislerinin önemli bir kısmı Durrës ve Tiran şehirlerinde yoğunlaşmakla birlikte Fier, İşkodra, Gjorakasta, Korça gibi şehirlere de dağılmıştır.

Sektörün coğrafi dağınıklığın en önemli nedeni, ülkede organize sanayi bölgesi/serbest bölge olarak işletilen alanların ve kapsamlı bir yatırım teşvik programının bulunmamasıdır. Yatırım

teşvik programı; yeni yatırımlara ait makine-ekipman ithalatında vergi muafiyeti ve belirli sayıdaki işçi sigorta payının belirli bir fondan karşılanmasından ibarettir.

Madencilik

Zengin krom, nikel, bakır gibi metallerin yanı sıra kireçtaşı ve mermer gibi metal olmayan kaynaklara sahip Arnavutluk'ta madencilik sektörünün uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Ülkedeki ilk jeolojik harita 1922 yılında hazırlanmış, ilk madencilik kanunu ise 1929 yılında uygulamaya geçirilmiştir. Madenlerin çıkarılması ve işlenmesi 1944-1994 yılları arasında devlet işletmeleri tarafından yürütülmüştür. Bu dönemde madencilik ürünleri, Arnavutluk'un en önemli ihraç kalemi olmuştur. Ülke krom, bakır ve nikel kaynakları bakımından zengin olup 1980'li yılların sonunda dünyanın en büyük 3'üncü krom üreticisi haline gelmiştir. Ancak 1990-1991 ve 1997-1998 yılları arasında ülkede yaşanan kaos ortamı nedeniyle maden işletmelerinin çoğu faaliyetlerine son vermiştir.

1994 yılında kabul edilen yeni madencilik kanunu ile maden çıkarma ve işleme faaliyetleri özelleştirilmiştir. Bu tarihten sonra çok sayıda küçük, orta ve büyük işletme madencilik faaliyetlerine başlamıştır. 2005 yılından itibaren dünya piyasalarında maden fiyatlarının artmasına bağlı olarak başta Çin merkezli firmalar olmak üzere çok sayıda yabancı firma maden üretme ve işleme imtiyazları alarak, üretim faaliyetlerine başlamıştır. Ülkedeki madencilik sektörü halihazırda 15 Temmuz 2010 tarihli ve 10304 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler çerçevesinde yürütülmektedir.

Arnavutluk Enerji ve Altyapı Bakanlığı (www.infastruktura.gov.al) bünyesindeki Doğal Kaynaklar Ulusal Ajansı (AKBN- www.akbn.gov.al) tarafından belirlenen sahalarda işletme imtiyazları için ihaleler düzenlenmektedir. İhaleye girmek isteyen firmalar, Arnavutluk'ta Ulusal Ticaret Merkezine (QKB- www.qkb.gov.al veya www.e-albania.al) kayıt yaptırarak yerli şirket kurmak zorundadır. İmtiyaz süreleri genellikle 30-35 yıl için düzenlenmektedir. İşletme imtiyazı alan yerli ve yabancı firmalar, işleme faaliyetine başlamaları için tekrar QKB'ye başvurmaları gerekmektedir.

Madencilik sektörü yaklaşık 4.300 kişiye istihdam sağlamaktadır. Bunun %69'unu krom üretiminde istihdam edilen personel oluşturmaktadır.

Krom

Arnavutluk, dünyanın önde gelen krom üreticilerinden birisidir. Toplam rezervlerin 36,9 milyon tonu bulunduğu tahmin edilmektedir. Krom rezervleri üç bölgede yoğunlaşmıştır;

- Kuzeydoğudaki Tropoja (6,1 milyon ton rezerv, %26,48 Cr2O3) ve Kukës bölgesi (6,8 milyon ton rezerv, %21,2 Cr2O),
- Orta kesimlerdeki Bulqizë ve Lura kütlesi (12 milyon ton rezerv, %38 Cr2O)
- Güneydoğudaki Shebeik-Pogradec kütlesi (7,5 milyon ton rezerv, %30 Cr2O3)

Ülkede halihazırda 250 lisanslı krom işletme faaliyeti bulunmaktadır. Krom sektöründeki en önemli sorun, ruhsatsız/kaçak işletilen madenlerdir. Çoğu zaman yerel ve/veya merkezi otoritelerin göz yummaları ile kaçak olarak işletilen madenler, ruhsatlı işletmelerin çalışmalarını engellemekte ya da usulsüz yollarla devralmaya çalışmaktadırlar.

Bakır

Arnavutluk'taki bakır madenlerinin rezervlerinin düşük, yoğunluğunun az ve sahaların derinde olması nedeniyle bakır madenciliği çok gelişmemiştir. Yine de de, Mirditabölgesindeki Spaçi ve Perlati sahaları ile Korça'daki Rehova sahaları, toplam 6.774.113 ton rezervleri ve %1,79 Cu yoğunlukları ile önemli yatırım potansiyeli barındırmaktadır.

Ülkemizden de bir madencilik firması Kuzeydeki Manela ve Labroş sahalarında bakır çıkarma ve Fuşaras'taki fabrikada işleme faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Ferro-Nikel ve Nikel Silikat

Arnavutluk'taki en geniş maden rezervleri ferro-nikel ve nikel silikat sahalarıdır. Bu rezervler; Librazhd bölgesinde (84,4 milyon ton), Prrenjas bölgei (66,1 milyon ton), Bilishti bölgesi (110,1 milyon ton) ve Has-Kukes-Lure bölgesi (102,8 milyon ton) bulunmaktadır.

Petrol

Ülkenin güneybatısındaki Patoz-Marinza bölgesindeki en verimli petrol yatakları 2016 yılı ortalarında Kanada'lı Bankers Petroluem firmasını 575 milyon \$ karşılığında satın alan ÇHC'li Geo Jade firması tarafından satın alınmış, ancak 2018 yılında tekrar Bankers Petroleum firmasına devredilmiştir. Bankers Petroleum firması, bölgedeki petrol yataklarını 2004 yılında 25 yıllık işletme imtiyazı çerçevesinde satın almıştır. 1927 yılında petrol keşfedilen havzanın Avrupa kıtası üzerinde en geniş rezerve sahip olduğu yönünde tahminler yapılmaktadır.

Arnavutluk'ta karada ve deniz altında toplam 120 milyon varil petrol ve 5,7 milyar metreküp kadar doğal gaz rezervinin olduğu tahmin edilmektedir. Ballsh, Fier ve Elbasan'da 3 adet petrol rafinerisi bulunmaktadır.

Enerji

Arnavutluk'ta elektrik enerjisi üretiminin yaklaşık %90'ı hidroelektrik santraller %10'u ise son yıllardaki atağıyla güneş enerjisi santralleri aracılığıyla gerçekleşmektedir. Avrupa'daki en çevre dostu elektrik üreten ülke unvanına sahip olmakla birlikte üretim, iklimdeki değişikliklerden doğrudan doğruya etkilenmektedir. Ülkede elektrik üretimi özellikle yağışlara çok bağımlı olup yağışların bol olduğu yıllarda enerji ihraç edilirken, kurak yıllarda enerji ithal edilmektedir. Rakamlar, 2024 yılında ithalatın 2,6 milyon MWh, ihracatın ise 2,3 milyon MWh olduğunu göstermektedir.

Arnavutluk'taki enerji tüketiminde ise haneler yaklaşık %45-50 paya sahipken, işletmeler ve sanayi %35-40, kamu kurumları ise %10-15 paya sahiptir.

Haneler, Arnavutluk'ta en büyük enerji tüketicisidir. Bu durum, sanayinin hanelerden daha fazla tükettiği AB ülkelerinden farklıdır. Doğalgaz ağının olmadığı ülkede özellikle kışın tüketim artmakta, yazın azalmaktadır. 2024 yılı için şebekedeki kayıp-kaçakların şebekedeki toplam enerjinin yaklaşık %19,8'i, 2025 yılı için ise yaklaşık %16'sı olduğu tahmin edilmektedir. 2013 yılındaki yaklaşık %45 civarındaki kayıp-kaçak oranına göre kayıplar çok azalsa da AB'ye (%6-8) kıyasla hala yüksek konumdadır.

Ülkedeki kamu elektrik dağıtım şirketi OSHEE kendisi bizzat enerji üretmemekle birlikte enerjiyi çeşitli ana kaynaklardan satın almaktadır:

- KESH (kamu hidroelektrik santralleri)
- Özel ve imtiyazlı hidroelektrik santralleri
- Güneş enerjisi üreticileri
- Uluslararası pazardan ithalat

Dolayısıyla Arnavutluk'ta dağıtılan enerji esas olarak hidroelektrik santrallerinden gelmektedir. Arnavutluk'taki toplam enerji üretiminin %50'si kamu hidroelektrik santrallerinden (KESH): yaklaşık %40'i özel/imtiyazlı hidroelektrik santrallerinden, %10'u ise güneş enerjisi santrallerinden sağlanmaktadır.

Doğalgaz ile ilgili olarak ise Azerbaycan doğalgazının Avrupa'ya iletilmesini amaçlayan Türkiye-Yunanistan sınırından başlayıp İtalya'ya uzanan ve toplam uzunluğu 878 km'yi bulan Trans Adriyatik boru hattı (TAP) ile TANAP (Trans-Anatolia Pipeline) bağlantısının 2020 yılında tamamlanmasının ardından bu hatlardan gaz iletime başlanmıştır. Faaliyete geçirilen bu boru hattı bağlantısının yıllık 10 milyar metreküp gaz iletim kapasitesi bulunmaktadır. Söz konusu projenin devamında Balkanlara gaz dağıtımını amaçlayan Ionian Adriatic Pipeline (IAP) Projesinin çalışmalar devam etmektedir. Doğalgazın ülke içine iletimi ve kullanılması için gerekli altyapı henüz mevcut değildir. İzleyen yıllarda altyapı çalışmalarına başlanacaktır.

Petrol sektörüne bakıldığında; ülkenin güneybatısındaki Patoz-Marinza bölgesindeki en verimli petrol yataklarının 2016 yılı ortalarında Kanada'lı Bankers Petroluem firmasını 575 milyon \$ karşılığında satın alan ÇHC'li Geo Jade firması tarafından satın alınmış, ancak 2018 yılında tekrar Bankers Petroleum firmasına devredilmiştir. Bankers Petroleum firması, bölgedeki petrol yataklarını 2004 yılında 25 yıllık işletme imtiyazı çerçevesinde satın almıştır. 1927 yılında petrol keşfedilen havza Avrupa kıtası üzerinde en geniş rezerve sahip olduğu yönünde tahminler yapılmaktadır.

Arnavutluk'ta karada ve deniz altında toplam 120 milyon varil petrol ve 5,7 milyar metreküp kadar doğal gaz rezervinin olduğu tahmin edilmektedir. Ballsh, Fier ve Elbasan'da 3 adet petrol rafinerisi bulunmaktadır.

Üreticiler ve Düzenleyici Kurumlar

Ülkede, 2008 yılında yapılan düzenlemelerle enerji piyasası serbestleştirilmiş ve piyasa düzenleyicisi olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (ERE) kurulmuştur. Aynı düzenleme ile elektrik üretiminde tekel durumda olan kamu şirketi Arnavutluk Elektrik Şirketi (KESH)'in yanı sıra özel kuruluşların da elektrik üretmesine izin verilmiş, dağıtım faaliyeti ise Avrupa'nın en büyük ilk on enerji şirketinden biri olan Çek Cumhuriyeti merkezli CEZ firmasına 102 milyon avro bedelle satılmıştır.

Ancak, kayıp-kaçak oranının yüksek olması ve ödenmemiş faturaların tahsilatı için kurulan aracı şirketlerde ortaya çıkan yolsuzluklar ve CEZ firmasının öngördüğü iyileştirme yatırımlarını yerine getirmemesi gibi nedenlerle imtiyaz sözleşmesi iptal edilmiş ve 2013 yılı ocak ayında dağıtım işleri tekrar millileştirilerek Elektrik Dağıtım Şirketi (OSHEE) kurulmuştur. CEZ firması, uğradığı zararın karşılığı olarak 200 milyon avro tazminat talebi ile Arnavutluk Hükümetine karşı açtığı dava 2016 yılı ortalarında sonuçlanmış ve Arnavutluk, adı geçen firmaya 90 milyon

avro tazminat ödemiştir. Elektrik dağıtım işi ise o tarihten itibaren OSHEE tarafından yürütülmektedir.

OSHEE, dağıtımını yaptığı elektriği yurt içinde üç kaynaktan sağlamaktadır;

- KESH (%52)
- 15 MW üzeri kapasiteye sahip özel üreticiler (%41)
- 15 MW'tan küçük kapasiteli küçük üreticiler (%6-7)

Ayrıca Arnavutluk genelinde toplam 90 kadar firma, 1-14 MW arasında irili-ufaklı enerji santrallerinden elektrik üretmektedir. Ülkede 1 MW kapasitenin altındaki hidroelektrik santrali (HES) için lisans bedeli alınmamakta ve imtiyaz süresi sınırsız olmaktadır. Ülkede, özel firmalar tarafından hidroelektrik santrallerinde üretilen elektriğe alım garantisi verilmemektedir.

Arnavutluk'ta yenilenebilir enerjiye ilişkin yasal çerçeve, Yenilenebilir Kaynaklardan Enerji Kullanımının Teşvikine İlişkin 7/2017 sayılı Kanun ve uygulama yönetmelikleri ile 28.03.2018 tarihli ve 179 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı temelinde oluşturulmuştur. Başlangıçta, bu çerçeve, özellikle küçük kapasiteli projeler için, yenilenebilir kaynaklardan enerji üretenlere yönelik garantili besleme tarifeleri şeklinde destek programları öngörmekteydi ve bu sayede sektördeki yatırımların teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Ancak, enerji piyasasının liberalleşmesi ve Avrupa Birliği müktesebatına uyum taahhütleri doğrultusunda, bu programlar kademeli olarak açık artırmalar ve fark sözleşmeleri gibi rekabetçi mekanizmalarla değiştirilmektedir. Bu bağlamda, besleme tarifesine ilişkin önceki hükümler yalnızca bu programlardan yararlanmış mevcut projeler için geçerli olmaya devam ederken, yeni projeler için garantili fiyat artık uygulanmamakta, fiyat rekabetçi prosedürlerle belirlenmektedir.

Arnavutluk Enerji ve Altyapı Bakanlığına bağlı Albgaz Sha doğalgaz sektöründeki iş ve işlemlerden sorumludur.

Hizmetler

Arnavutluk ekonomisi, imalata dayalı (tarım/sanayi) bir ekonomiden hizmet ve tüketim odaklı bir ekonomiye geçiş yapmaktadır. Arnavutluk ekonomisinin baskın sektörü olan hizmet sektörü büyümeye devam etmektedir. Arnavutluk'ta hizmet sektörü GSYİH'nin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır ve ulusal üretime en büyük katkıyı sağlayan sektördür. 2025 yılında yaklaşık %5,6'lık bir büyüme kaydeden sektör, ekonomik kalkınmanın ana motoru olmuştur. Ülkenin yaklaşık %4'lük ekonomik büyümesi de büyük ölçüde bu sektör tarafından desteklenmektedir. Arnavutluk'taki hizmet sektörü, turizm, ticaret, ulaşım ve lojistik, teknoloji ve iletişim, finansal hizmetler, profesyonel hizmetler gibi çeşitli alt sektörleri içermektedir. Ülkedeki istihdamın yaklaşık %65,2'si bu sektörde yer almaktadır. Buna ilaveten en yüksek istihdam artışına sahip sektör olup, işgücünü tarım ve sanayiden uzaklaştırmaktadır. Hizmet sektörü ağırlıklı olarak şehirlerde ve turistik bölgelerde yoğunlaşmıştır.

Turizm

Arnavutluk turizm sektörü son yıllarda en hızlı büyüyen sektörlerden biri haline gelmiştir. Öyle ki pandemiyle birlikte 2020 yılında 2,7 milyona düşen turist sayısı 2025 yılında 12 milyonu

aşmıştır. Yaklaşık 2,5 milyon nüfusa sahip bir ülke için bu rakam büyük bir başarı olduğu gibi beraberinde büyük riskleri de barındırmaktadır.

Ülke; doğal güzellikleri, uygun fiyatları ve henüz aşırı kalabalıklaşmamış destinasyonlarıyla özellikle Avrupa'da dikkat çekmektedir. Özellikle ülkenin güneyindeki Ksamil, Saranda ve Dhermi en yoğun turist akışını alan bölgelerdir.

Turizm, Arnavutluk ekonomisinin ana büyüme motorlarından biridir ve turizm gelirleri GSYH'nın %20-25'ine ulaşmaktadır. Ülkede son yıllarda ziyaretçi sayısı hızlı artış trendindedir. Özellikle yaz sezonunda Akdeniz ülkeleriyle rekabet eder hale gelmiştir.

Ülkede deniz turizminin yanı sıra, kültür ve tarih turizmi, doğa ve macera turizmi ile şehir ve eğlence turizmi anlamında ciddi olanaklar sunmaktadır.

Arnavutluk turizmi Avrupa ortalamasının altındaki fiyatları, bozulmamış doğa ve sahilleri, İtalya ve Balkan ülkelerine yakınlığıyla ziyaretçiler ve yatırımcılar için büyük fırsatlar sunsa da altyapı yetersizlikleri, heterojen hizmet kalitesi, sezonsallık ve plansız yapılaşma riski sektörün önündeki en büyük engellerdir.

Büyük uluslararası otel zincirleri ülkeye henüz yeni yeni giriş yapıyor olsa da ülkedeki hızla büyüyen inşaat sektörünün ve küresel jeopolitik belirsizliklerin ülkeye yönelik yatırım iştahını artıracığı düşünülmektedir.

Kosova, İtalya, Kuzey Makedonya, Yunanistan gibi çevre ülkelerin yanı sıra Almanya, Polonya ve Çekya gibi ülkelerden de turist çeken ülke turizm yatırımları konusunda halihazırda büyük fırsatlar vadetmektedir. Özellikle ülkedeki yeni havalimanı ve marina yatırımlarının, ülkede kısıtlı olan lüks segment turizmi konusunda önemli fırsatlar yaratacağı değerlendirilmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Serbest pazar ekonomisine geçişin zorluklarını yaşamaya devam eden Arnavutluk, makroekonomik istikrarı yakalama, üretimi ve istihdamı artırma ve kayıt dışı ekonomiyi önleme amacını güden reform çalışmalarını sürdürmektedir. Ülkedeki şirketlerin en eskisi dahi en fazla 30 yaşındadır ve tamamı patron şirkettir. Kurumsal şirket kültürü henüz gelişmemiştir.

Arnavutluk'ta tüzel kişilerin veya şahısların bir araya gelerek meslek örgütü/birliği/sendikası kurması kültürü de henüz gelişmemiştir. Ticaret odalarına üyelik ihtiyari olduğundan meslek odalarının ticaret hayatında belirleyici bir etkisi bulunmamaktadır. Ülkede faal olan 11 ticaret odasının üye sayısı toplam 1000'i bulmamaktadır.

Bununla birlikte iş kültürünün uluslararası standartlara hızlı bir şekilde yaklaştığı gözlemlenmektedir. Hemen hemen her haneden İtalya, ABD ve İsviçre gibi ülkelerde çalışan Arnavutlar sayesinde ülkedeki iş ve çalışma kültürü de bu ülkelerdeki uygulamalara benzemeye başlamıştır. Dünya'da kişi başına en fazla kafenin düştüğü ülkede iş görüşmeleri genellikle kafelerde yapılmaktadır.

Diğer Balkan ülkelerinde olduğu gibi Arnavutluk'ta da günlük hayat yavaş, çalışma saatleri azdır. Mesainin erken başlayıp erken bitmesi ve ortalama gelir düzeyinin düşük olması nedenleri ile çoğu Arnavut ikinci bir işte daha çalışmaktadır.

Para Kullanımı

Arnavutluk, büyük ölçüde nakit para kullanılan bir ülkedir. Ancak son yıllarda pek çok işletme kredi kartı ve seyahat çeklerini de kabul etmektedir. Bankalarda seyahat çeklerini paraya dönüştürmek mümkündür. Arnavutluk'ta kullanılan para birimi 'lek'tir. Fakat ihmal edilebilir düzeyde bir kur dalgalanması söz konusu olduğundan avro ve avro para birimi ile de rahatça alışveriş yapılmaktadır.

Toptan ticarete çek veya senet kullanımı ve vadeli satış uygulaması yok denecek kadar azdır. Çoğu banka şubesi çek işlemini nasıl yapılacağını bilememektedir. Ödemeler çoğu zaman nakit yapılmaktadır.

Arnavutluk'ta çek kullanımı, banka havaleleri ve elektronik ödemelere kıyasla çok yaygın değildir. Ancak ticari bankalar, Arnavutluk Merkez Bankası'nın ödeme araçlarına ilişkin kurallarına göre faaliyet göstermektedir. Banka çekleri ve bankalar arası çekler ödeme aracı olarak mevcuttur. Büyük banka şubeleri çek işleme konusunda eğitilidir, ancak pratikte kullanımları sınırlıdır ve birçok işlem banka havalesi veya elektronik ödeme yoluyla gerçekleştirilir. Evet, bankalar çek işleme alıyor, ancak bu ödeme aracı Arnavutluk'ta nispeten az kullanılıyor.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Vizenin Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına Dair Anlaşma 4 Şubat 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Anlaşma Türkiye ve Arnavutluk vatandaşı diplomatik, hususi, hizmet ve umuma mahsus pasaport hamillerinin, birbirlerinin ülkesine, her altı ay içinde ilk giriş tarihinden itibaren doksan (90) günü aşmayan bir süre için veya transit geçiş maksadıyla vize almadan girebilmelerini öngörmektedir.

Karşılıklı vize muafiyeti yukarıda belirtilen anlaşma ile sağlanmış olmakla birlikte, Arnavutluk'un insan ticareti ve uluslararası organize suç şebekelerinin ağlarını halen üyelik sürecinde bulunduğu AB ülkelerine bağlayan coğrafi bir konumda bulunması, sınır görevlilerinin zaman zaman AB dışından ülkeye gelen başka şahıslar gibi vatandaşlarımıza karşı da aşırı temkinli davranmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle vatandaşlarımızın, beklenmeyen sorunlarla karşılaşmamaları açısından, Arnavutluk'a yapacakları seyahatlerde, pasaportlarının geçerlilik sürelerini önceden kontrol etmeye, yanlarında ülkede kalmayı öngördükleri süreyle orantılı makul miktarda döviz bulundurmaya ve seyahat amaçlarını görevlilere açık bir şekilde izah etmeye özen göstermeleri önemle tavsiye olunur.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Arnavutluk'taki resmî tatiller aşağıdaki gibidir;

- 1 Ocak – Yeni Yıl
- 2 Ocak – Yeni Yıl
- 14 Mart – Yaz Günü
- 20 Mart – Ramazan Bayramı (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 22 Mart – Nevruz
- 05 Nisan – Katolik Paskalyası (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 12 Nisan – Ortodoks Paskalyası (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 1 Mayıs – İşçi Bayramı
- 27 Mayıs – Kurban Bayramı (Her yıl tarihi değişmektedir.)
- 5 Eylül – Rahibe Teresa Günü
- 22 Kasım – Alfabe Günü
- 28-29 Kasım – Ulusal Günler
- 8 Aralık – Ulusal Gençlik Bayramı
- 25 Aralık – Noel

Fazla mesai çalışmalarının karşılığının, ek maaş veya ek tatil olarak verilmesi öngörülmektedir. Fazla mesai için, uygulanan maaştan %25 daha fazlası veya normal tatillerden %25 daha fazlası, uygulanır. Fazla mesai karşılığı, fazla mesaiden itibaren iki ay içerisinde kullanılmalıdır. Resmî tatiller esnasında veya hafta sonlarında yapılan fazla mesai için, normal maaşın ve fazla mesai süresinin %50 daha fazlası olarak uygulanır.

Resmî tatilin hafta sonuna gelmesi durumunda tatiller otomatik olarak pazartesi (ve salı) gününe uzamaktadır.

Yerel Saat

Arnavutluk'ta kış ve yaz saati uygulamaları mevcuttur. Central European Time (CET), UTC +1 şeklinde hesaplanmaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Arnavutluk'ta 5 farklı şirket türü vardır;

Bireysel: İşletmenin, devlet otoritelerine veya ticari işlemler karşısında tüm ticari borçlardan sorumlu bir sahibi vardır. Arnavutça kısıtlaması "B.I" olarak yazılmaktadır.

Genel Ortaklık: Ticari borçlardan kısıtlama olmaksızın sorumlu olan bir veya daha fazla genel ortağa sahip olan işletme türüdür. Arnavutça kısıtlaması "O.P." olarak yazılmaktadır.

Limited Ortaklık: "Genel" iş ortaklarının yanı sıra "sınırlı" iş ortakları veya katkılarının değerinin sınırına kadar ticari yükümlülüklerden sorumlu olan iş ortakları da yer almaktadır. Arnavutça kısıtlaması "O.K." olarak yazılmaktadır.

Limited Şirket: İşletmenin tüm mülkiyeti ile ilgili tüm borçları ve diğer yükümlülüklerinden sorumlu olan bir veya daha fazla kişi tarafından kurulan işletme türüdür. Arnavutça kısaltması "SH.P.K" olarak yazılmaktadır.

Anonim Şirket: Anonim şirketler, öz kaynakları hisselerle bölünmüş olan ve hissedarlarının tüm varlıkları ile ilgili diğer tüm borç ve yükümlülüklerden sorumlu olduğu işletmelerdir. Şirketin bir veya birkaç hissedarı olabilir. Bu şirketin başlangıç sermayesi en az 10.000 € 'dur. Arnavutça kısıtlaması "SH.A." olarak yazılmaktadır.

Şirket Kurma Prosedürü

Arnavutluk'ta şirket kuruluş işlemleri için Ulusal Ticaret Merkezine (QKB) (www.qkb.gov.al) başvurup kayıt olunmalıdır.

Arnavutluk'ta **şahıs şirketi kurulması için** istenen evraklar:

- QKB'de memur tarafından elektronik ortamda doldurulan form
- Başvuranın kimlik kartı veya pasaportun aslı
- Temsilcinin kimlik kartı veya pasaportun aslı
- Vekalet yolu ile temsilde vekalet belgesi veya noter onaylı fotokopisi
- Başvuru ücretinin ödendiğini gösteren belge,
- QKB tarafından başvuru sırasında talep edilebilecek diğer belgeler.

Arnavutluk'ta **limited şirketin kurulması için** istenen evraklar:

- Kurucuların noter tasdikli pasaport fotokopisi
- Kuruluş sözleşmesi
- Tüzük/ana sözleşme
- Avukat'a verilen vekaletname
- QKB'de memur tarafından elektronik ortamda doldurulan form

Arnavutluk'ta **anonim şirketin kurulması için** istenen evraklar da limited şirket için istenen evraklarla aynıdır. Sadece banka teminat mektubunun en az 2.000.000 lek olması gerekmektedir. Bu sermayenin ¼'nün yatırılmış kalan kısmının taahhüt edilmiş olması yeterlidir.

Mevcut bir yabancı limitet şirketin Arnavutluk'ta şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklar:

- Türkiye'deki şirketin ana sözleşmesi (apostilli)
- Türkiye'deki ticari sicil kaydı (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin vergi kayıt belgesi (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin sosyal sigortalar kayıt belgesi (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin (şirket, şube veya temsilcilik açılacağına dair) genel kurulu kararı (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin son mali yıl bilançosu
- Arnavutluk'ta kurulacak şirketin kuruluş sözleşmesi
- Arnavutluk'taki şirketin tüzük/ana sözleşmesi
- Banka teminat mektubu (asgari 100.000 lek)
- Kurucuların noter tasdikli pasaport fotokopisi
- Arnavutluk'taki avukata verilen vekaletname
- QKB'de memur tarafından elektronik ortamında doldurulan form

Mevcut bir yabancı anonim şirketin Arnavutluk'ta şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklar da limitet şirketin şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklarla aynıdır. Şubelerde asgari sermayenin yatırılma şartı yoktur. Ana şirketin sermayesi de kullanılabilir.

Noter masrafları: Türkiye'den daha düşük olup evraklara göre değişmektedir.

Avukatlık masrafları: Şirketin kayıt işlemleri için ortalama 500-1000 avrodur.

Arnavutluk'ta iş kurmak için avukat veya muhasebeci tutmak yasal olarak zorunluluk değildir, ancak pratik açıdan bakıldığında, yabancı yatırımcıların bilmedikleri piyasalar için danışmanlık almaları önerilmektedir.

Kayıtların tamamlanmasıyla QKB elektronik postayla otomatik olarak bu durumu Vergilendirme Genel Müdürlüğüne ve Belediye Vergilendirme Bölümüne bildirir. Her yeni kayıt için ilgili belediyelere şirketlerin adresleri ve diğer bilgiler aktarılır. Vergi Levhası/Numarası (NIPT) bu kayıtlar sırasında hazırlanır. Kayıt sürecinin tamamlanması ve sertifikanın verilmesiyle şirket kurulmuş, vergi ve sosyal sigortalara da aynı zamanda kayıt gerçekleştirilmiş olur. Kayıt işlemleri ortalama 15 gün içinde bitirilmektedir. Şirket kurulduktan sonra, vergi numarası verilir ve bir ay içinde Belediye Vergileri yatırılır. Ayrıca Sosyal Sigorta Müdürlüğüne kayıt olunur.

Belediye Vergisi (ortalama); tabela için 3.000 lek, temizlik için 7.000 lek, yeşil alan için 2.000 lek, ofis için metrekare başına hesaplanarak ödenir.

Vergi borcu olmayan şahıs ve limitet şirketlerin tasfiyesi başvuru tarihinden 45 gün içerisinde kendiliğinden gerçekleşmektedir. Anonim şirketlerin tasfiye süreci ise ortakların tasfiye memuruna başvurusu ile başlamaktadır.

Sigorta

Çalışma Saatleri: Arnavutluk İş Kanunu'na göre normal günlük çalışma süresi 8 saati aşamaz. Diğer taraftan, normal haftalık toplam çalışma süresi de 40 saati aşmamalıdır. Bazı durumlarda, işveren tarafından talep edildiği ve onaylandığı takdirde, işçi iş saatlerinden sonra da çalışabilir. Ancak her halükârda haftada 48 saatlik çalışma süresi geçilemez. Yani fazla mesai saatlerinin toplamı hafta başına 8 saati aşamaz. Ulusal tatil günlerinde çalışılması ve 18 yaşın altındaki çocuklar ile gebelik döneminde olan kadınların gece çalışmaları Arnavut İş Kanunu tarafından yasaklanmaktadır.

Fazla Mesai Ödemeleri: Fazla mesai çalışmalarının karşılığının, ek maaş veya ek tatil olarak verilmesi öngörülmektedir. Fazla mesai için, uygulanan maaştan %25 daha fazlası veya normal tatillerden %25 daha fazlası uygulanır. Fazla mesai karşılığı, fazla mesaiden itibaren iki ay içerisinde kullanılmalıdır. Resmî tatiller esnasında veya hafta sonlarında yapılan fazla mesai için normal maaşın ve fazla mesai süresinin %50 daha fazlası olarak uygulanır.

Emeklilik yaşı: Sosyal sigorta yasasında, emeklilik yaşı erkekler için 65 ve kadınlar için 62'dir. Emeklilik yaşı 67-62'ye ulaşıncaya kadar her yıl üçer ay yükseltilmektedir.

Asgari ücret: Arnavutluk'ta Asgari Ücretin Tayinine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararına göre 2026 yılında asgari ücret aylık 50.000 lektir. Asgari ücret ayda en az 174 saatlik normal iş süresi için ödenmektedir. Çalışma saatlerine göre fazla mesai ödemesi yapılacaksa, saati 125 lekten daha az olamaz. Diğer ödemelerin ise 20.000 lek üzerinden hesaplanması gerekmektedir.

Yabancı İşçi Çalıştırma: Arnavutluk'ta iş yapan müteahhitler, çalıştırdıkları Arnavut işçi sayısını %10'unu geçmeyecek şekilde yabancı işçi çalıştırabilirler. Ancak söz konusu oran, alınacak özel izinlere bağlı olarak değişebilmektedir. Yabancı işçi istihdamı için gerekli evraklar;

- Dilekçe formu (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
- Çalışma kontratı orijinal veya noterden onaylanmış hali (Çalışma süresi en az 1 yıl) (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
- Pasaport fotokopisi veya noterden onaylanmış hali (İlk sayfa, süre sayfası, son giriş sayfası ve son sayfa) (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
- Yabancı kişinin bizzat başvuramaması halinde vekâletname (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
- Vergi dairesinden şirketin borcunun olmadığına dair belge (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
- Denetim tutanağı fotokopisi ya da iş müfettişliğinden alınan kayıt belgesi (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
- 5 adet fotoğraf
- Çalıştığı şirketin sicil kaydı ve vergi numarası, ortaklarından biri ise statüsü ve şirketin tüzel kişiliği (Arnavutluk'ta hazırlanacaktır.)
- Diploma fotokopisi (Türkiye'den alınacaktır.)
- Harç ödemesi (Arnavutluk'ta)

Bankacılık Mevzuatı

Arnavutluk'taki bankacılık sektörü Arnavutluk Merkez Bankası tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Bankalar; sermaye yeterliliği, risk yönetimi, takipteki krediler, likidite, finansal raporlama, müşteri koruma ve kara para aklama konularındaki düzenlemelere uymak zorundadır.

Ülkedeki bankacılık sistemi AB uygulamalarıyla uyumlu olup temel yasal çerçeveyi aşağıdaki düzenlemeler oluşturmaktadır;

- Arnavutluk Cumhuriyeti Bankaları Hakkında Kanun
- Arnavutluk Merkez Bankası Hakkında Kanun
- Ödeme Sistemleri Hakkında Kanun
- Kara Para Aklamanın Önlenmesi Hakkında Kanun
- Arnavutluk Merkez Bankası Yönetmelikleri
- Bankacılık Sermayesi Hakkında Basel Anlaşmaları
- Avrupa Birliği Finans Sektörü Direktifleri

Mali piyasaların yeni yeni gelişmekte olduğu Arnavutluk'ta bankalar mali sektörünün en önemli dinamiğidir. Henüz menkul kıymetler borsası bulunmayan ülkede yatırım ve sermaye işlemleri bankalar aracılığıyla yürütülmektedir. Banka sisteminin ekonominin gelişmesi için sağladığı kaynak, bölgedeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında hala çok düşüktür. Buna rağmen son 10 yıldır mevduatların kredilere olan dağılımının artması ve hazine bonolarına verilen paraların azalması, ekonomideki ilerlemenin başlıca göstergelerindedir.

Arnavutluk'ta bankacılık işlemlerinin geçmişi 1860'lı yıllara kadar uzanmaktadır. Osmanlı Bankası ve Ziraat Bankası'nın ilk şubeleri 1880'li yıllarda İşkodra, Korça, Kavaje, Tiran ve Elbasan şehirlerinde açılmaya başlamıştır. Bağımsızlıktan sonra ilk olarak 1913 yılında Arnavutluk Milli Bankası kurulmuş, ardından İtalyan, Avusturya ve Fransız bankalarının şubeleri açılmaya başlamıştır.

Arnavutluk'taki bankacılık sermayesinin %73,6'sı yabancı sermaye olup, sadece küçük bir kısmı yerli sermayedir. Bu nedenle, yabancı sermayenin bankacılık sistemi üzerindeki etkisi çok büyüktür.

Banka kurulması için gerekli asgari sermaye 1990 yıllarda 200 milyon lek iken (yaklaşık 1,5 milyon dolar), o yıllarda yaşanan mali kaos ve bankacılık sisteminin çökmesi nedeniyle 1998 yılından itibaren 1 milyar leke (yaklaşık 9 milyon dolar) yükseltilmiştir. Günümüzde ise asgari sermaye 700 Milyar lek (yaklaşık 5 milyon dolar) olarak uygulanmaktadır.

Mevcut Bankaların çoğu komşu ülkelerdekilerin (Türkiye, Yunanistan ve İtalya) şubeleri veya destekleriyle kurulmuştur. Bankacılık sisteminde 2000'li yıllar boyunca hissedilen Yunanistan merkezli sermayenin ağırlığı son 15 yılda yapılan satışlarla azalmış olup halihazırda sadece bir Yunanistan merkezli (NBG) banka bulunmaktadır. Bununla birlikte yerel iş adamlarının ağırlığı artmaktadır. 2015 yılına kadar sadece iki bankada Arnavut iş adamlarının ortaklığı bulunuyor iken, 2026 yılı itibarıyla toplam 11 ticari bankanın faaliyet gösterdiği ülkede 2 banka tamamen, 2 banka ise kısmen Arnavut ortaklıdır. Arnavutluk bankacılık sisteminin en büyük bankası olan

BKT %100 Türk sermayeli olup mevduat ve aktif büyüklüklerinde sektördeki en büyük banka olarak yer almaktadır.

BKT'nin yanı sıra Ziraat Bankası da lisanslama aşamasında olup, yakın zamanda çıkması beklenen lisansın ardından Arnavutluk'ta faaliyet gösteren ikinci Türk bankası olacaktır. Arnavutluk bankacılık sektöründe bankaların sermaye yeterliliği yasal gereklilik olarak asgari %12 olmasına karşın fiiliyatta %19-20 bandındadır. Bu haliyle sermaye yeterliliği oldukça güçlü seviyededir ve Avrupa ortalamalarına yakın hatta bazı dönemlerde üzerindedir.

Arnavutluk'ta mevduatlar ve krediler tarihsel olarak döviz ağırlıklı olsa da son yıllarda belirgin bir değişim yaşanmıştır. Örneğin günümüzde kredilerin %50-55'i lek üzerinden verilmekte olup geri kalanı döviz cinsindedir. Döviz cinsinden kredilerin büyük kısmını ise avro oluşturmaktadır.

Vizeler

Arnavutluk'ta yabancı vatandaşlara 180 gün içerisinde 90 günlük turist olarak serbest dolaşım hakkı bulursa da Arnavutluk'a çalışmak için gelecek yabancı vatandaşların henüz Arnavutluk'a gelmeden önce çevrimiçi olarak D tipi çalışma vizesine başvurmaları gerekmektedir. (<https://punetejashtme.gov.al/en/aplikim-per-vize/>). Arnavutluk'ta turist olarak serbest dolaşımdayken çalışmak yasal olarak mümkün değildir. Vizenin 90 günlük hak kapsamında turist olarak Arnavutluk'ta bulunulması durumunda çıkması halinde, kişinin Türkiye'ye çıkış ve yeniden giriş işlemi yapması gerekmektedir.

Uygun bulunması durumunda çevrimiçi olarak e-posta üzerinden iletilen söz konusu vizeyle beraber Arnavutluk'a ilk girişten sonra yine e-posta üzerinden geçici oturma izni gelmekte olup söz konusu iznin kalıcı izne dönüştürülmesi için çalışan tarafından Bölgesel Göç Müdürlüğüne fiziken başvuru yapılması gerekmektedir.

Oturma izni için yüklenmesi gereken belgeler;

- Pasaport Fotokopisi (Noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
- İş sözleşmesi (Orijinal 4 adet, Arnavutluk'tan temin edilecek)
- Üniversite diploması (apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
- Transkript (apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
- Kira sözleşmesi (Orijinal 4 adet, Arnavutluk'tan temin edilecek)
- Sabıka kaydı (3 adet, apostilli, noter tarafından onaylanmış Arnavutça tercümeli)
- 47x36 mm 5 adet vesikalık fotoğraf (son 6 ayda çekilmiş)

Oturma izninin hizmet bedeli: 1 yıla kadar 8.000 lek, 2 yıla kadar 9.000 lek, 3 yıla kadar 10.000 lektir. Yenileme durumunda ise bedel 4.000 lektir.

Kaynak: T.C.Tiran Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği